

Txomin Peillenen hilberri-txostena (1932-2022)

COYOS, Jean-Baptiste
Euskaltzain osoa

Txomin Peillen zena gogoan

Txomin Peillen Karrikaburu euskaltzain osoa Parisen sortu zen 1932an. Aite-tamak zuberotarrak zituen; haien artean euskaraz ari ziren baina bi semeekin ez ziren anitz euskaraz mintzatzen. Oporretan, Zuberoako Ligira joaten zen Txomin, familian egoteko, eta zuberera entzuten zuen. Parisen, Andima Ibinagabeitia bizkaitarrarekin ikasten hasi zuen serioski, familiak laguntzen ez bazuen ere.

Horren segida ezagutzen dugu: lehen lana euskaraz 1948an egin zuen, adiskide bretoi batek frantsesera itzuli kantu bat euskarara eramanez. Laster, Txomin euskal idazle emankorra bilakatu zen, nahiz prosan, nahiz olerkian, hasieran gipuzkeran eta gero nagusiki euskara batuan.

Haren lehen lanbidea biologia izan zen, irakasle gisa bigarren mailan. Tesia etnografian eta lexikografian oinarritu zuen, Zuberoan aitzina eraman zituen etnografia-ikerketak baliatuz, medikuntza herrikoia Basabürüan, besteak beste. Alor horretan bi beka eskuratu zituen. Hizkuntzalaritzan ikerketak egin zituen zuberera aztertuz, historian zehar. Adibidez, zubererak okzitanierari mailegatu zizkion bearnes hitzak bilatu eta zerrendatu zituen. Iparraldean holako ikerketa nafar-lapurterarekin egiteko litzateke.

Literaturan sei sari eskuratu zituen, azkena iaz abenduaren 16an, baina berantegi abenduaren 9an hil baitzen. Literaturan politika, polizia-eleberria, umorea, fantastikoa eta erotismoa landu zituen, berrogei bat liburu argitaratuz. Frantsesez eta gaztelaniaz ere liburu batzuk argitaratu ditu.

Zuberotarra izanik ere, euskara batua landu du bizi osoan bere idatzietan, zuberera, familiaren euskalkia, ahantzi gabe. Bazakien euskara batuaren sortzea eta garapena nola garrantzitsua zen euskara bera salbatzeko eta garatzeko gaur egungo

gizartean. Hirurogei bat urte badira Euskaltzaindiak euskara batuari buruz irizpideak, gomendioak eta arauak emaiten dituela. Baina idazlerik, erakaslerik, kazetaririk, itzultzailek gabe, euskara batua ez zatekeen garatuko.

Euskararen sortzaile eta hedatzaile horien artean, Txomin lehen lerroan izan zen, lan oparo, aberats eta mota anitzekoarekin, euskal literatura indartzeko, euskal ikasketak eta ikerketak bultzatzeko. Pentsamendu kritikoa gauzatu zuen bitartean zehar, umorea ere bai.

Azken hatsa arte lan egin du Txominek. Euskaltzaindiaren Osoko bilkuretara joaten zen beti, gogo onez. Iragan azaroaren 15ean oraino, zailtasun handiarekin ibiltzen baldin bazen ere, bere azken liburua aurkeztu zuen Baionako Euskal Museoan. Liburuak *Ene bertsoen bilduma – Recueil de versification* izena du eta Euskaltzaindiak argitaratu du. Horretan bizi osoan idatzi zituen euskarazko olerkiak bildu ditu eta denak frantsesez itzuli.

Azaroaren 17an, akitua izanik ere, bere 90 urteak ospatu zituen etxean. Baina biharamunean, 18an, Baionako ospitalera eraman zuten, han berriz idatzi zuen pixkat, eta gero Kanbora eraman zuten non abenduaren 9an hil zen.

Txomin Peillenen ekarpena euskarazko literaturari eta euskal ikerketei neurtezi-na da. Eta hitz hauen bidez Euskaltzaindiak Txomin eskertu nahi du. Argitaratu dituen 40 bat liburu eta 200 bat artikulua baditugu, anitz ikasteko euskarari buruz, euskal kulturari eta euskal gizarteari buruz. Hau da utzi diguna.

Eskerririk hanitx Txomin, zinez.